

คู่มือ

เผื่อระวัง ป้องกัน และควบคุม
โรคติดต่อ นำโดยยุงลาย

โดย... โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะพง
กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อ.เมือง อ.ระยอง

คำนำ

ประเทศไทยมีรายงานการระบาดของโรคไข้เลือดออกมานานกว่า 50 ปี และเริ่มมีการรายงานการระบาดของโรคไข้เลือดออกอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2501 การกระจายของโรคมีการเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่อยู่ตลอดเวลา โรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศตลอดมา เพราะไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่สร้างความสูญเสียชีวิต ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรค

เนื่องจากโรคนี้มีแนวโน้มการระบาดในช่วงฤดูฝนของทุกปี สำหรับมาตรการหลักในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่ยุงลายเป็นพาหะ คือการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แต่ในช่วงที่มีการระบาดของโรคหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องตัดวงจร การเกิดโรคอย่างเร่งด่วน โดยวิธีการพ่นสารเคมีกำจัดยุงพาหะ แบบพ่นกระจายในอากาศ ด้วยเครื่องพ่นหมอกควัน หรือเครื่องพ่นฝอยละเอียด ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ไขปัญหา โดยเน้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และถือเป็นการกิจที่ต้องช่วยกัน

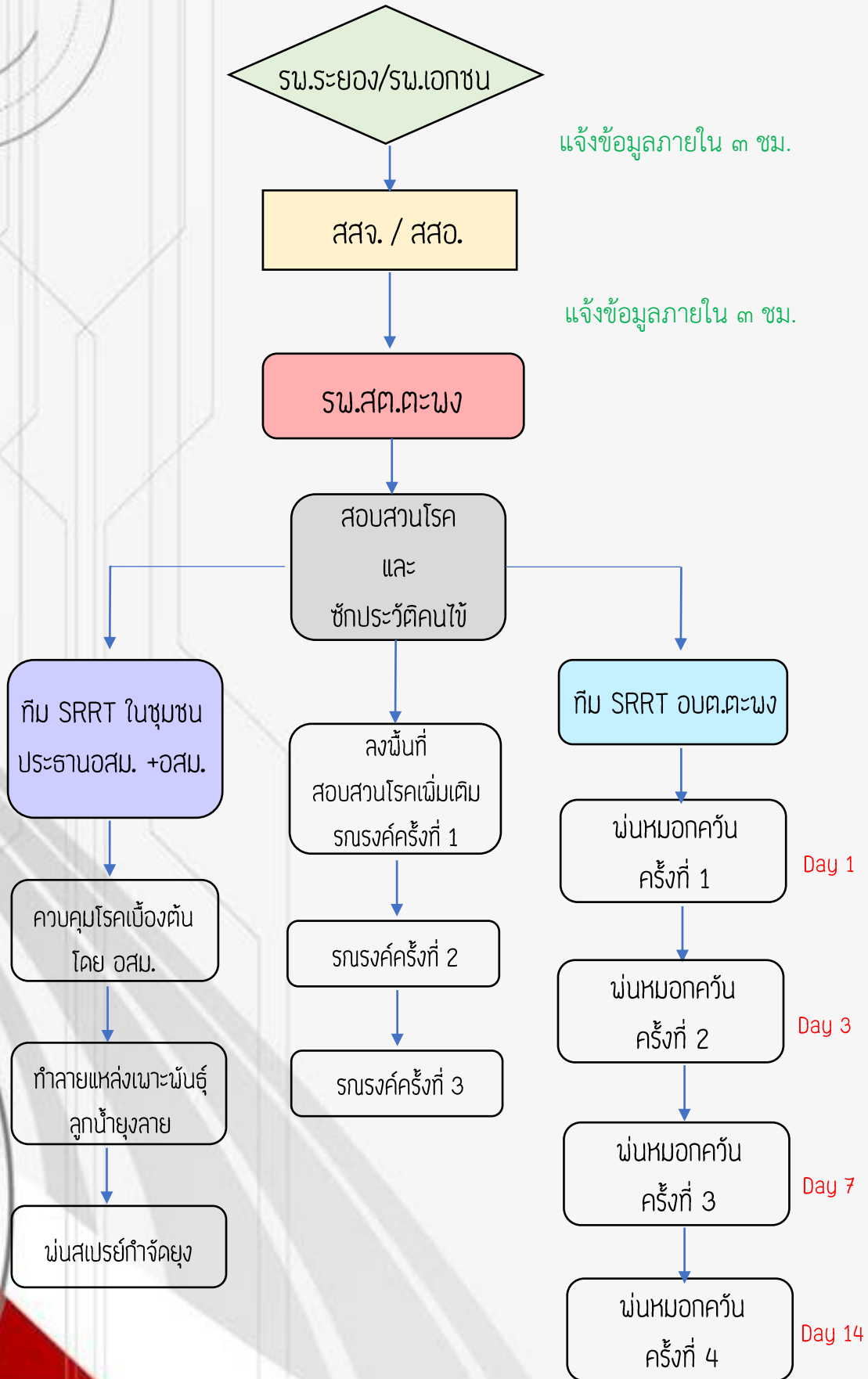
ดังนั้น การดำเนินงานป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อนำโดยยุงลาย จึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโรคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาเกิดความรับผิดชอบต่อปัญหา พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไข ด้วยเหตุนี้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะพง องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จึงได้จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อนำโดยยุงลายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกในพื้นที่

ผู้จัดทำ

รพ.สต.ตะพง กองสาธารณสุข อบต.ตะพง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ควบคุมป้องกันการระบาดของโรคติดต่อฯ โดยยุ่งลาย

การดำเนินการก่อนการระบาด

เฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง

เฝ้าระวัง จีเคาระห์ สถานการณ์ พื้นที่เสี่ยงและคืนข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่สม่ำเสมอต่อเนื่อง

ลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ จิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยดำเนินการ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อตัดวงจรชีวิตยุงลาย และเน้นรณรงค์วันสำคัญในแต่ละเดือน รวมทั้งเฝ้าระวังค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายในแต่ละพื้นที่

สร้างความตระหนักชุมชนร่วมป้องกันโรค

สื่อสารความเสี่ยงและประชาสัมพันธ์วิธีการป้องกันและควบคุมโรคเกี่ยวกับความรู้เรื่องการป้องกันตนเอง และอาการสำคัญของผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในหลากหลายช่องทางอย่างต่อเนื่อง

เตรียมความพร้อมบุคลากร ทรัพยากรในการรักษาและควบคุมโรค

เตรียมความพร้อมของทีมควบคุมโรค ได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ สารเคมีให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน โดยการจัดการอบรมฟื้นฟูพัฒนาองค์ความรู้ของทีม สำรองและจัดวัสดุอุปกรณ์ควบคุมโรคให้เพียงพอ

สอบสวนและควบคุมโรคให้ทันเวลาและมีคุณภาพ

ดำเนินการควบคุมโรคตาม **มาตรการ 3 - 3 - 1 - 14** ให้ทันเวลาและมีคุณภาพ

วางแผนป้องกันควบคุมโรคร่วมกับภาคีเครือข่าย

จัดทำแผนและแนวทางการป้องกัน ควบคุมโรค ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำสรุปรายงาน สถานการณ์โรคให้กับผู้บริหารทุกเดือน และคืนข้อมูลให้กับผู้นำ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

การดำเนินการควบคุมโรค กรณีพบผู้ป่วยโรคติดต่อมาโดยยุงลาย

เมื่อหน่วยงานในพื้นที่ได้รับแจ้งว่าในพื้นที่ตนเองพบผู้ป่วยโรคติดต่อมาโดยยุงลาย การดำเนินการควบคุมโรคทันที เพื่อกำจัดแหล่งแพร่โรค และลดโอกาสการแพร่ระบาดของโรคไปยังพื้นที่อื่น โดยดำเนินการตามมาตรการ 3-3-1-14 ดังนี้

3 - สถานพยาบาล แจ้งรพ.ศต.หรือสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่รับทราบว่าเป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ภายใน 3 ชั่วโมง ภายหลังผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัย เจ้าหน้าที่รพ.ศต.ตะพงติดต่อผู้ป่วยซักประวัติ สอบสวนโรค ประสาททีม SRRT ในชุมชน และ ทีม SRRT อบต.ตะพง

3 - ทีมงานควบคุมโรค ทีม SRRT ในชุมชน ดำเนินการควบคุมยุงพาหะ ทั้งการฉีดพ่นสารเคมี (สเปรย์กระป๋อง)และกำจัดแหล่งน้ำขังภายในบ้านผู้ป่วย ภายใน 3 ชั่วโมง ภายได้รับแจ้งว่าพบผู้ป่วยในชุมชน ในรัศมี 100 เมตร จากบ้านผู้ป่วย

1 - ทีมงานควบคุมโรค ทีม SRRT ในชุมชน และทีม SRRT อบต.ตะพง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ รพ.ศต.ตะพง ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ใส่ง่ายกำจัดลูกน้ำ ฉีดพ่นหมอกควันในรัศมี 100 เมตร รอบบ้านผู้ป่วย ภายใน 1 วัน ภายได้รับแจ้งว่าพบผู้ป่วย

14 - มาตรการเพิ่มเติม ของ รพ.ศต.ตะพง ลงพื้นที่ซ้ำ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ใส่ง่ายกำจัดลูกน้ำ ฉีดพ่นหมอกควันเพื่อฆ่าและควบคุมยุงพาหะ นำโดยทีม SRRT ในชุมชน และทีม SRRT อบต.ตะพง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ รพ.ศต.ตะพง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 4 ครั้ง ภายใน 14 วัน ดังนี้ Day 1 Day 3 Day 7 และ Day 14 รวมถึงติดตามอาการของผู้ป่วยด้วยในทุกครั้ง

แนวทางการควบคุมโรคกรณีพบผู้ป่วยโรคติดต่ออย่าโดยยุ่งลาย

มาตรการ 3 - 3 - 1 - 14

วัน
(เริ่มนับจากวันที่พบผู้ป่วย)

การดำเนินงาน

หมายเหตุ

วัน
(เริ่มนับจากวันที่พบผู้ป่วย)

การดำเนินงาน

หมายเหตุ

Day 0

วันที่พบผู้ป่วย

สถานพยาบาล แจ้ง รพ.สต. รับทราบว่ามีพื้นที่มีผู้ป่วยโรค
ใช้เลือดออก ภายใน 3 ชั่วโมง ภายหลังจากผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัย
- เจ้าหน้าที่รพ.สต.ตะพง ติดต่อผู้ป่วยชักประวัติ สอบสวนโรค
ประสานทีม SRRT ในชุมชน และ ทีม SRRT อบต.ตะพง
- ทีม SRRT ในชุมชน ดำเนินการควบคุมยุงพาหะ ฉีดพ่นสารเคมี
(สเปรย์กระป๋อง) และกำจัดแหล่งน้ำขังภายในบ้านผู้ป่วย
ภายใน 3 ชั่วโมง หลังได้รับแจ้งว่าพบผู้ป่วยในชุมชน

ในกรณีที่ได้รับรายงานผู้ป่วยนอกเวลาราชการ สามารถดำเนินการ
ควบคุมยุงพาหะได้ในวันถัดไป

Day 1

ควบคุมยุงพาหะในรัศมี 100 เมตร จากบ้านผู้ป่วยและจุดที่สงสัย
เป็นแหล่งโรค เช่น ที่ทำงาน โรงเรียน ภายใน 1 วัน หลังได้รับแจ้ง
พบผู้ป่วยในชุมชน
- ทีม SRRT ในชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ รพ.สต.ตะพง
ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ใสรายกำจัดลูกน้ำ ประชาสัมพันธ์ให้
ความรู้ แจ้งสถานการณ์ของโรค พร้อมทั้งให้สุศึกษาเรื่องการ
ป้องกันตนเองและอาการที่ต้องเฝ้าระวัง
- ทีม SRRT อบต.ตะพง ข่าและควบคุมยุงพาหะ ฉีดพ่นหมอกควัน
ในรัศมี 100 เมตร ภายใน 1 วัน

ในกรณีที่ได้รับรายงานผู้ป่วยนอกเวลาราชการ สามารถดำเนินการ
ควบคุมยุงพาหะได้ในวันถัดไป

แนวทางการควบคุมโรคกรณีพบผู้ป่วยโรคติดต่ออย่าโดยยุงลาย

มาตรการ 3 - 3 - 1 - 14

วัน
(เริ่มนับจากวันที่พบผู้ป่วย)

การดำเนินงาน

หมายเหตุ

Day 3 Day 7 และ Day 14

ควบคุมยุงพาหะในรัศมี 100 เมตร จากบ้านผู้ป่วยและจุดที่สงสัย
เป็นแหล่งโรค เช่น ที่ทำงาน โรงเรียน หลังพบผู้ป่วยในชุมชน

- ทีม SRRT ในชุมชน ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ
ใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ
- เจ้าหน้าที่รพ.สต.ตะพง ติดตามอาการผู้ป่วย
ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
- ทีม SRRT อบต.ตะพง ข่าและควบคุมยุงพาหะ ฉีดพ่นหมอกควัน
ในรัศมี 100 เมตร

เป้าหมาย

HI และ CI ในบ้านผู้ป่วยและรัศมี 100 เมตร = 0

ไข

ใช้เวลาฟักตัว
เพียง 2 วัน
*ไขยุงลายที่ไม่มีน้ำขัง
สามารถอยู่ได้นานถึง 1 ปี

ลูกน้ำ

มีชีวิตรอดอยู่ได้แม้ในที่
มีน้ำเพียงนิดเดียว
*คือช่วงที่เป็น "เป้านิ่ง"
ที่ควรกำจัดที่สุด

ตัวโม่่ง

ลอกคราบเป็นยุง
ภายใน 2 วัน
*อยู่ได้ทั้งบนผิวน้ำและ
ด้านล่างใต้น้ำเมื่อถูกรบกวน

ยุงลาย

ตัวเต็มวัย
*ชอบกัดเวลากลางวัน
โดยเฉพาะคนผิวเข้มนและ
คนที่มียกเส้นเหงื่อ ครอบคโค

การดำเนินการเมื่อเกิดการระบาด (อย่างต่อเนื่อง)

กรณีพบผู้ป่วยต่อเนื่อง ในพื้นที่ที่มีการระบาด 1 - 4 สัปดาห์ต่อเนื่อง

เมื่อหน่วยงานได้รับแจ้งว่าในพื้นที่ตนเองพบผู้ป่วยโรคติดต่อใหม่ โดยยุ่งหลายรายใหม่ ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับบ้านผู้ป่วยรายเดิม หรือพบผู้ป่วยรายใหม่ภายใน 7-14 วัน

ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะพง ได้จัดระบบการดำเนินการตั้งรับพร้อมลงพื้นที่ดำเนินการควบคุมโรคทันที เพื่อกำจัดแหล่งแพร่โรค และลดโอกาสการแพร่ระบาดของโรคไปยังพื้นที่อื่น โดยดำเนินการ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ควบคุมโรค โทรติดต่อผู้ป่วย ชักประวัติ สอบถามอาการ เพื่อสอบสวนโรคค้นหาสาเหตุของปัญหาและแหล่งที่มาของการเกิดโรค นัดหมายควบคุมโรคในบ้านผู้ป่วย
2. ประสาททีม SRRT ในชุมชน ได้แก่ ประธานอสม. อสม.และผู้นำในพื้นที่นั้นๆ นัดหมายลงพื้นที่พร้อมเจ้าหน้าที่ ภายใน 24 ชั่วโมง
3. ประสาททีม SRRT อปต.ตะพง จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ น้ำยาสารเคมี เครื่องพ่นหมอกควัน และกำลังพล ลงพื้นที่พ่นหมอกควันในบ้านผู้ป่วยและรัศมี 100 เมตร
4. ลงพื้นที่สำรวจลูกน้ำยุงลาย ร่วมกับอสม. ในพื้นที่ และให้ความรู้ในการดูแลตนเอง ฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค
5. เปิดหอกระจายข่าวในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์ความรู้ทุกสัปดาห์
6. ลงพื้นที่ควบคุมโรค ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายและพ่นหมอกควันซ้ำใน Day 1 3 7 และ 14
7. ฝ้าระวังติดตามอาการผู้ป่วย หลังจากป่วยในช่วง 14 - 28 วัน

การดำเนินการเมื่อเกิดการระบาด (อย่างต่อเนื่อง)

กรณีพบผู้ป่วยต่อเนื่อง ในพื้นที่ที่มีการระบาด 1 - 4 สัปดาห์ต่อเนื่อง (ต่อ)

ในกรณีพื้นที่ที่มีการระบาดต่อเนื่อง 4 สัปดาห์และพบผู้ป่วยรายใหม่อย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการลงพื้นที่ควบคุมโรคแล้ว ยังมีการขอสนับสนุนเครื่องพ่นละอองฝอย ULV จากทางสาธารณสุขอำเภอเมืองระยอง ในการฉีดพ่นเพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคกึ่งหมู่บ้าน ผลจากการดำเนินการ หยุดยั้งการระบาดของโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

" ยุงลาย "

बाटกรตัวร้าย ใกล้เคียงคุณ

ถึงเวลาเอาจริง ให้ **ยุง** สิ้นลาย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะพง

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง

60/24 หมู่ที่ 12 ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง

038 655 222

" ยุงลาย "

बाटกรตัวร้าย ใกล้เคียงคุณ

ถึงเวลาเอาจริง ให้ **ยุง** สิ้นลาย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะพง

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง

🏠 60/24 หมู่ที่ 12 ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง ☎ 038 655 222

